

„Szellemi gyarapodásom műhelye”

BARTUSZ-DOBOSI
LÁSZLÓ

Tüskés Tibor és a Vigilia

1971-ben született. Író, az Irodalmi Páholy főmunkatársa, a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának a tanára Péccsett.

„Hol van az a pillanat, amikor egy ember életpályája eldől: merre kanyarodik, kivé-mivé lesz? Meg lehet-e ragadni egy ember életében azt a helyzetet, amely magyarázatot ad a későbbi történéseknek? Mi befolyásolja hivatásunkat, felnőttkori választásainkat, döntéseinket, jövőendő sorsunkat?

A kérdéseket a magam életére próbálom lefordítani. Mikor dőlt el, hogy életemet az írás, az irodalom szolgálatába állítom, hogy az irodalom életformámmá vált? Milyen messzire kell visszamennem ahhoz, hogy némi bizonyossággal azt mondhassam: ez a szó, ez a találkozás, ez az intés volt számomra meghatározó, sorsszerű? Kinek köszönhetem mindazt, amit értékeknek, eredményeknek, teljesítményeknek mondhatok?”

Ezekkel a gondolatokkal kezdi Tüskés Tibor az *Életünk folyóirat* 2005. 7–8. számában megjelent *Mester és tanítvány* című írását, amelyben Rónay Györgyhez, a Vigiliához és ezen keresztül az íráshoz való kapcsolatának alakulását elemzi. Visszafelé nyomoz az időben — ahogy írja —, hogy kiderítse, kinek köszönheti ezt a kötődést, s hogy megtalálja azt a momentumot, ahol minden elkezdődött.

Tüskés Tibor hívő ember volt. Ez nem pusztán annyit jelentett, hogy katolikus családban született, hogy gyermekkorában megkeresztelték, hogy a nagykanizsai piarista gimnáziumban végzett, s hogy néhány évig cserkészkedett. Ez élő, valóságos hit volt. Életének utolsó évében vezetett naplójának feljegyzéseiből ez tisztán kirajzolódik. Imádások, spontán fohászok, a mellékesen feljegyzett szentmisékre vonatkozó bejegyzések, mind-mind azt mutatják, hogy nemcsak beszélt róla, hanem valóban élte is. Mindazonáltal azt mondhatnánk, hogy nagyon „szemérmes” volt a hitét illetően. Nem „missziózott”, nem beszélt, nem írt ezekről a dolgairól, még talán legszűkebb környezetére számára sem tárulkozott ki. Maga azonban egyházi házasságot kötött a legvadabb Rákosi-korszakban, s nem sokkal később gyerekeit is megkereszteltette. Ide kívánczok Sík Sándor néhány gondolata is, amit az igazi vallásos költészetéről írt: *„... akár ki se ejtse Isten nevét, ki se mondja a vallás szavait”,* akkor is meglesz *„a levegője, a láthatatlan vezető sugara, az észrevétlenül veleszengő mélységi rezonanciája”*.

Tüskés Tibor életvitelében, műveiben, erkölcsi tartásában benne csengett a hívő ember jóra való elköteleződése, törekvése. Mindeh-

hez hozzá kell azonban tennünk, hogy életünk során folyamatosan változik bennünk a hithez való viszonyulásunk, s annak megélése. Alakul, nemesedik, élővé válik. Tüskés Tibor életében is megfigyelhetjük ezt a folyamatot. A gyermekkorban megtanult, s a felnőtt-ségben megharcolt hitét, az évek múlásával párhuzamosan, gyakorlatló keresztény életformává érlelte. Szentségi élet, fohászok, lelki beszélgetések, asztali áldások, személyes imádságok jelzik lelkének „megérését”. Ezt a külsőségektől mentes, valódi odaszánást kéri számon minden hívőtől egy 1991-es írásában, amelyet a Vigilia körkérdésére „*Orvosság kell a betegnek...*” címmel jelentetett meg. Egy 2003-as körkérdésben pedig már egyenesen Pilinszky „*tragikus derű*”-jét teremtő, kreatív pesszimizmusra fordítva követeli a keresztényektől a cselekvést, a tettet.

Nagy szerepe volt ebben persze annak is, hogy életének meghatározó személyiségei — szülei, majd később tanárai, akik elindították őt a pályán —, maguk is ezt az életformát élték. Jó érzékkel nyitották meg az érdeklődő diák szemét a katolikus szellem és lélek hittel átítatott irodalmi színterei felé. Az 1940-es évek második felében egymást követően léptek „színpadra” a korszak katolikus költői, írói a kisváros középiskolás diákjai előtt. Mécs László, Rónay György, Sík Sándor, Kunszery Gyula olyan névsor, amelyet nem lehet könnyen elfelejteni. Tüskés Tibornak is ők voltak az első irodalmi élményei. Egyik tanára, Juhász Miklós — akiről a későbbiekben még lesz szó — hívta fel a figyelmét néhány olyan lapra, amelyben ötvöződni látzott a fentebb már említett hittel átítatott szépírás, azaz a katolikus irodalom. Így lett a még csak 16 éves diák 1946 decembere óta előfizetője az akkor újrainduló Vigiliának. Ki gondolta volna akkor, hogy ez a kapcsolat egy életre szól majd? A történetet maga Tüskés Tibor mondja el az *Apokrif napló* című írásában, amelyet 1985-ben, a Vigilia fennállásának 50. évfordulója alkalmából publikált a lapban.

A lapnak a '60-as évek közepétől már nem pusztán előfizetője, hanem szerzője is lett. Akkor nyílt több lehetősége a publikációra, amikor 1964. augusztus 15-én kiebrudalták a Jelenkor főszerkesztői székéből, s amikor nagy példaképe és pártfogója, Rónay György jegyezte a lapot. Ő volt az, aki először véleményt formált Tüskés Tibor írásairól, s az ő szerkesztői módszereit, elveit és ízlésvilágát igyekezett alkalmazni, amikor maga is lapot szerkeszthetett. Életében összesen tizenhat tanulmánya jelent meg a folyóirat hasábjain, számos körkérdésben foglalt állást, s több recenzió is jelent meg a könyveiről. A *szó és a vonal*, a *Pannóniai változatok*, valamint a *Mérték és a mű* került „terítékre” a lap hasábjain.

Ha csoportosítani akarjuk Tüskés Tibor Vigiliában megjelent írásait, a tematikus válogatás tűnik a legszerencsésebbnek. Így beszélhetünk papművészekről, népi írókról és maga által választott mesterekről készült írásokról, egyéb művészeti tárgyú beszámolókról, egy útirajzról és a lap által kiküldött körkérdésekre adott vá-

laszokról. Az írásokat a tematikákon belül igyekeztem kronológiai sorrendben feldolgozni.

A papművészekről szóló tematikában három nevet kell a megjelenésük sorrendjében megemlítenünk: Kocsis Lászlót, Pusztá Sándorét és Prokop Péterét. Ezek közül és minden egyéb, a Vigiliában megjelent írását is figyelembe véve, az akkor Péccsett élő, papköltő Kocsis László életét és munkásságát dolgozta fel első publikációjában, 1965 májusában. A tanulmány Szöllősy Tibor néven jelent meg a lapban. Tanárként, erővel leváltott és kidobott szerkesztőként nem kockáztathatott, ezért édesanyja leánykori vezetéknevét választotta álnévnek. Tüskés, aki személyes ismeretségben állt Kocsis Lászlóval, szívügyének érezte, hogy az elfeledett embert és életművét országos plénum előtt is bemutatassa. Tanulmányában Kocsis László pályakezdésének nehézségei mellett, a katolikus irodalom korabeli — 1920–30-as évek — problémáit is igyekszik megmutatni. Pontosan azok a gondolatok érződnek ki írásából, amit fentebb már a Vigilia megszületésének körülményeit ismertetve, vázoltam. *„A pályakezdés nehézségeit akkor értjük meg igazán, ha arra gondolunk, hogy a kor úgynevezett katolikus közvéleménye legalább annyira idegenül állt szembe a java irodalommal, az értékes költészettel, mint ahogy például a Nyugat köre értetlenül fogadta egy pap költő jelentkezését, a vallásos élményvilág költői értékű megszólaltatását. (...) Katolikus irodalmon — ha egyáltalán helyes e kifejezést használni — kölcsönösen valami sekrestyeszagú irodalmat, sztoképző olvasmányok tárát értették, biedermeier hangulatok, az érzések szirupos-cukrozott kifejezését, az almanach líra fonnyadt virágainak ápolását. Annak, aki pap volt és verset írt, s a versben a maga katolikumának a mélyebb és teljesebb kifejezését kereste, elsősorban ezzel a köztudattal, a »fehér irodalom« nyomasztó szürkeségével, a katolikus közgondolkodás szűk igényeivel és a java irodalom merev elutasításával kellett megküzdenie.”*

A papművészek tematikánál maradva, időrendben másodikként Pusztá Sándorról írt ismertetőt 1976-ban, amely aztán később, az 1985-ös *Virrasztók* antológiában is helyet kapott. Dicséri a somogyi származását, írásaiban Ady és Illyés hatásaitól sem mentes teológus bátorságát, amellyel az Isten-élmény költői megfogalmazása, a szociális felelősség és az elkötelezettség mellett foglal állást. Erényként említi a Pusztá Sándor írásaiból áradó pontosságot, megfogalmazásának dokumentáló, regisztráló erejét. Nem véletlen, hogy Tüskés Tibor felfigyelt erre a momentumra, hiszen az általa tett megállapítást akár saját magáról is írhatta volna. Aki már hallotta Tüskés Tibort egy témában megnyilatkozni, tudja miről beszélek. A kezében tartott cédulái mögött mindig felelősségteljes, mélyreható töprengés, kiérlelt munka állt, s ettől hatottak megállapításai a leírt szöveg szabadoságával.

Elemzésében feszes, minden felesleges áltudományosságtól mentes, mégis érzékeny, pontos képet fest az egyre elmélyültebben verselő költőről. Ismerteti rádiós és újságírói munkásságát, háborúellenes verseinek és magának a költőnek elhallgattatását, majd

1969-es újbóli színrelépését. Ezt az időszakát a belső elmélyülés jellemzi, akárcsak Tüskés tanulmányát Pusztai Sándor költészetében.

A papművészek harmadik, 1979-ben megírt alakja, Prokop Péter — az 1956 óta Rómában alkotó művész — kicsit kilóg a sorból, hiszen őt nem mint költőt, hanem mint festőt mutatja be egy János-halmán látott kiállításán keresztül. Megdöbbenő, hogy Tüskés Tibor ugyanolyan biztonságosan „közlekedik” a festészet, a festmények között, mint a költészet útvesztőiben. Magabiztos, értő sorait olvasva azt gondolnánk, vers vagy festmény, számára ugyanannak az alkotó szellemnek másfajta megnyilvánulása. Ismeri és használja a különféle anyag, technika és a hozzájuk tartozó módszerek sokaságát, a különféle stílusirányzatokat és azok képviselőit. Prokop művészetéről például olyan átfogó képet fest, amelyben eljut az impresszionista kezdés után, a bizánci hagyományok és a reneszánsz felé tett kitérőt követően, a modern 20. századig, Klee-t és Picassót hozva fel mondandójának tanújául. Képzőművész technikájának lelki hátterét föltárni valahogy így kellene! Tanulhatnának tőle a műkritikusok! No de talán nem is annyira meglepő ez a ráérzés, hiszen Tüskés munkásságát át meg átjárta az elsődleges művészi érzékenység, s az a bizonyos lelki háttér is azonos alapon — a hit biztos talaján — nyugodott mindkettőjüknél.

A népi írókról „sorozatban” Kodolányi foglalkoztatta a legjobban. Vele két külön írásában is találkozhatunk. Az elsőt még 1973-ban, Kodolányi Jézus regényéről, az *Én vagyok* címűről írta. Talán ez a tanulmánya mutatja meg leginkább azt a már fentebb említett hívő Tüskés Tibort, aki nemcsak az irodalom és a művészetek terén mozog otthonosan, hanem — úgy látszik — a teológiában is. Ismeri és használja az egyházas kifejezéseket, a Jézus irodalmat (Renan, Papini stb.), s akárcsak Kodolányi, ő maga sem „kezd vallástörténeti vitát, nem bonyolódik filozófiai meditációkba”. Egész írásán érződik a személyes érintettség. Nem pusztán azért, mert Kodolányit — úgymond — ő fedezte fel a magyar irodalomnak, hanem azért is, mert a téma — Jézus élete — is az övé. Vallomás van ebben az írásban. A hívő irodalomtörténész vall egyik „kedvencéről”, akinek sorsát, életkörülményeit, a kort és a történeti viszonyokat is ismeri, amikor művét írta (1950/51). De valamás abból a szempontból is, hogy olyan témát érint, ami több mint szépirodalom, mint művészi alkotás. Ez egy tanúságtéves, ezért olyan árnyalt és bensőséges mind a könyv, mind a róla szóló recenzió.

Kodolányiról szóló másik írása, a *Kodolányi nyelve*, 1989-ben jelent meg, s egy igen érdekes felvetéssel él. Az egész szövegen az eleven szem felfedező figyelme érződik. Kodolányi írásainak stílusát összehasonlítva Pázmány Péter írásaival, megállapítja, hogy a kétféle felekezethez tartozás kétféle mondatszerkezet alkalmazásához vezethet. A katolikusokra inkább az alárendelő szerkezet, az értelmezés, magyarázás, a prédikálás, míg a protestánsokra a mel-lérendelő szerkezet, a felsorolásszerű, párhuzamos elrendezésű ige-

hirdetés a jellemző. A rövid, mindössze két oldalas írás értékét nem az adja, hogy valamiféle új, tudományos felismeréssel áll elő: ez szinte lényegtelen, hanem az, hogy írásaiban mindig érződik a szavakat logikus rendbe rakó, a gondolatot szárnyaltatni tudó dikció lendülete. Ráérez valami nyelvtani finomságra, s azt rögtön nagyobb távlatokba, az Istent dicsőítő homíliák metafizikai magaslatába helyezi. Tüskésben jelen volt a hasznos szépségre való fogékonyság, a távlatokat átfogó, forrásokig hatoló, s mindenféle dogmán felül-emelkedő intelligencia. Mindezt teljes természetességgel tette a legkülönfélébb témákat illetően is.

Talán nem annyira meglepő, de egészen személyesre sikeredett az 1975-ös *Várkonyi Nándorról* készült írása is. Várkonyit Tüskés több más írásában is szellemi édesapjaként aposztrofálta, s hogy miért, arra ebben a tanulmányban adott választ: *„Példát adott, hogy egy vidéki város könyvtárszobája fölé teljes emberi és írói életet lehet boltozni. Megmutatta, hogy a látszólagos és vélt magány szigeteiről az emberi múlt nagy távolataira és jövőndő reménységére nyúlhat kilátás.”*

A maga által választott mesterek témában feltétlenül és első helyen kell megemlítenünk azt az 1988-ban megjelent írást, amelyet Tüskés *Rónay György: A párduc és a gödölye* című könyvéről adott közre. Tüskés, mint fentebb már említettem, egyik legfőbb mesterének tekintette Rónay Györgyben az író, a szerkesztőt és magát az embert. Ezért nem pusztán a könyvének elemzésére vállalkozik ebben az írásában, hanem a történetben felfedezhető „harmadik réteg” feltárására is, azaz a mindenkori morális állásfoglalás fontosságára. Tüskés szerint Rónay nem véletlenül választotta könyve címét Izajás próféta jövőndőléséből, hiszen ebbe belefogalmazta emberi és művészi pályája végső summázatát. A legfőbb kérdések egyikére igyekszik ugyanis választ találni: Van-e megbocsátás? Lehet-e vezekelni az elkövetett, de megbánt bűnök után? Tüskés megfogalmazása szerint Rónay ezekre a kérdésekre végül a keresztény és egyben a saját vilásképe alapján adja meg a választ. *„A föloldást csak a bűn tudatosodása és a jócselekedet, a segítség hozza meg. Rónay hisz abban, hogy az ember megmenthető, a félelem legyőzhető. A bűntudat föltisztulása sohasem túl késő, az ember megváltható.”*

Ide kapcsolódhat Tüskés egy másik írása is, amelyet 1993-ban *Arcképvázlat Fábián Istvánról* címmel jelentetett meg. A cím alapján kissé ellentmondásosnak tűnhet a helyzet, hiszen ezt Rónay György születésének 80. évfordulója apropóján hozta le a Vigilia. A szövegből azonban hamar kiderül, hogy Rónaynak Gödöllőn Fábián István tanította a francia irodalomtörténetet a premontriei knél, s innen a kapcsolat. Megtudhatjuk azt is, hogy Rónay Fábiánnak mutatta meg első verseit, írásait, ahogy ezt majd pár évtizeddel később Tüskés Tibor teszi saját írásaival, Rónaytól várva az első szakszerű bírálatot. Így lesz teljes a kör. Fábián — kis túlzással — útjára indítja Rónayt, aki ezt továbbadva, terelgeti Tüskést. A sors érdekes for-

dulata, hogy később Fábián István és Tüskés Tibor is Pécsre kerülnek, mindketten tanárok lesznek, s Tüskés Tibor közli Fábián István írásait a Jelenkorban. Így lesz a mester mesteréből kolléga, barát és munkatárs.

Visszafelé haladva az időben, legutoljára, 2005-ben jelent meg egyik legkorábbi „mesteréről” készült írása, az *Egy piarista tanár emléke*, amelyben egykori gimnáziumi hittanárának, cserkészvezetőjének, Dr. Juhász Miklósnak állított emléket. A kettejük közötti kapcsolat mélységét, a szellemi indulás kezdőlkését talán legjobban magának Tüskés Tibornak itt közölt néhány sora fejezi ki: *„Ha arra kellene válaszolnom, mi tett azzá, ami vagyok, mit tartok ma művészi és morális értéknek, azt mondhatnám, hogy egész ízlésem, esztétikai és erkölcsi igényem gyökerei ide, ezekbe az évekbe, ezekhez a forrásokhoz nyúlnak vissza.”* Tudniillik azokhoz, amelyekkel Juhász Miklós terelgette diákjainak fogékony érdeklődését irodalom, kultúra és legfőképpen a hit terén. Érdekes ironiája a sorsnak, hogy a szerzetesrendek 1948-as feloszlításának köszönhetően, az ebben az évben Pestre kerülő Tüskés Tibor a továbbiakban is tarthatta a kapcsolatot a szintén Pestre költöztetett piarista atyával. Több diáktársával együtt rendszeres vendége lett a rendházban, a miséken, lelkigyakorlatokon, filozófiai, teológiai előadásokon mindaddig, amíg 1952-ben az atyát le nem tartóztatták. Az emlékező írásból az is kiderül, hogy a „bulányista” atyával való tényleges kapcsolata 1957-ben végleg megszakadt, ám a tőle kapott indíttatás mindvégig megmaradt. Az írás olvasása közben mindvégig úgy éreztem, hogy ez a válasz a tanulmány elején idézett, szintén 2005-ben az *Életünkben* megjelent írásában feltett kérdésre. Itt, ekkor és ennek a személynek a hatására dőlt el minden.

Az egyéb művészeti tárgyú beszámolók között nincs két egyforma sem tartalmát, sem műfaját tekintve. Előkerül itt szobrászat, betlehemezés, festészet, de még a filmművészet is. Ebben a sorban elsőként érdemel említést az 1975-ben keletkezett *Till Aran szobrai Válon* című elemzés, amely egy hódmezővásárhelyi szobrász kiállításának és a különleges helyszínnek az értő bemutatása. Ebben az írásban előbukkan Tüskés történési vénája is, amikor az Ürményi József országbíró által épített hatalmas templomot és családi mauzóleumot mutatja be. Kitűnő érzéke volt a hangsúlytalan hangsúlyokhoz. Úgy tudta megvalósítani a hozzáértő szakszerűség, a tárgy iránti lelkesedés és a föltétlen objektivitás egységét, ahogy talán senki más. Nem veszett bele az adattengerbe, s kerülni tudta a műelemzés komolykodó szárazságát.

Egészen egyedi írás az 1976-ban publikált *Balatonszentgyörgyi bábtáncoltató betlehemezés* című ismertetés. Itt Tüskés egy különleges karácsonyi népszokást és annak az idők során történő lassú el-sorvadását írja le. A betlehemezés bemutatása során kiderül, hogy ezt még 1947-ben, hetedik gimnazista korában jegyezte le! Meg-

döböntő, hogy már diákkorában mennyi tudatos készültség volt benne! Azóta alapos tanulmányokat folytatott a témát illetően, amint ezt a tanulmány végén sorakozó szépszájú felhasznált irodalom is mutatja. Ismerteti a bábuk számának csökkenését, szerepük elhomályosulását, a különféle népi kifejezések és az irodalmi hagyományok kapcsolatát. *„A magyar bábtáncoltató betlehemezésben különféle elemek, a görög bukolikus pásztorköltészet és a római irodalom nyomai, az ősszláv népi szokások, a középkori misztériumjátékok és iskoladramák hatása, a vásári mutatóványos bábjátás elemei keverednek egymással.”* Figyelemreméltó az a széles látókörűség, az a tág horizont, amit a látszólag legegyszerűbb, leglokálisabb események köré kerít. Elemzéseinek van íve, kerete, mondandója. Nem sokan tudnak így szólni ilyen témákról: ilyen szakszerűen és mégis élvezetesen. Természetesen ötletes a megközelítésben, s kérkedés nélkül lebbenti fel a kulisszatitkokat. A bemutatás végéről nem hiányozhat magának a lejegyzett „játéknak” a szövege sem. Így teljes a kép, a mondandó.

Érdekes átmenetet képez két csoport között az 1985-ben publikált *Kondor és Pilinszky* című írása, amelyben az egymás iránt kölcsönös megbecsülést és vonzalmat érző két művész kapcsolatát elemzi, ismerteti.

Egy festő és egy költő, akiket elsősorban a művészet irányában való elköteleződés kapcsolt össze. Tüskés, a kettejük között kialakult kapcsolatot magyarázva a következőt írta: *„Amilyen mély volt Pilinszkyben a képzőművészet iránti érdeklődés, ugyanolyan erős vonzalommal, sugárzással vette körül Kondor Bélát az irodalom, a filozofikus, gondolati költészet.”* Néhány oldallal később: *„Kondor festészetében és Pilinszky költészetében több olyan motívum, alapmetafora található, amely a két alkotó világát mélyen összeköti.”* Hatottak egymásra, egymás művészetére, s talán egymás hitére is. Kettejük közül egyértelműen Kondor volt a „nehezebb eset”, ha lehet ilyet mondani. Vívódások, lelki harcok, belső konfliktusok gyötörték, de a transzcendens iránti útkeresése folyamatos volt. Idővel egyre több, s egyre hitelesebb bibliai, egyházi témájú képet készített.

Tüskés ebben a tanulmányában nagyszerűen oldotta meg a feladatot, hogy egyszerre adjon képet egy festő és egy költő művészetéről, hitéről, életük legfőbb kérdéseiről, s az emberi kapcsolatok legmélyebbikéről, a barátságról. Tüskésnek ebben az alkotásában megismerhetjük a művek emberi tónusára érzékeny esztétát, aki igényesen elemez. Írása lendületes, lelkiismeretes, rangot és távlatot adó összegzés két ember barátságáról. Többek között azért, mert nem túlozza el a jelzőket, nem „tüllihéggel” demonstrál. Szerencsés összhangját látom benne esszének, irodalom- és művészettörténetnek. Mitologizálás helyett egzakt kortörténeti adalékokkal teszi plasztikussá a megrajzolt két portrét.

Teljesen elüt a többitől a 2001-ben megjelent *Időrétegek* című írás, amelyben egy Magyarországról elszármazott, s az Egyesült Államokban sikeressé váló filmproducerről, Will Hubertról, s a vele

való kapcsolatáról írt. A különös történeten belül, témánkat tekintve legértékesebbnek a piarista atyák nevelési módszereit, illetőleg egy bizonyos cserkész tábor eseményeit leíró, bevezető részt találtam. Ez mond el legtöbbit Tüskés Tiborról, s arról a környezetről, amely őt lelkileg „felnevelte”.

A fentebb már említett egyetlen útirajz önmagában áll Vigilia-beli írásait illetően mind tartalmában, mind mondandójában. Amíg a többi írásában valakit vagy valamit elemzett, addig itt egy szentföldi utazáson keresztül magáról, a saját hitéről vallott. *„...az utazás legfőbb hozama talán mégis a lelki, a kegyelmi ajándék volt. Az, amiről a legnehezebb beszélni. Mert le lehet írni a tájakat, el lehet mondani történeteket, föl lehet idézni útiélményeket, idemásolhatók bédekker-adatokat. De minek? Persze ezek elől sem térhetek ki. Ezekre sem vagyok érzéketlen. Ezekről is beszélni fogok. De minden csak arra a másokra, a fontosabbra, a lényegesebbre utal. Akkor is, ha »most tükör által homályosan« látok, akkor is, ha »most rész szerint van bennem az ismeret«.*”

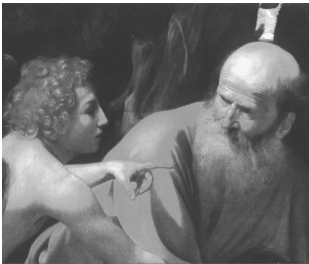
Egy másik, egészen különleges, az eddigi tematikák egyikébe sem illő írással zárta Vigilia-beli „pályafutását”. A *Mészöly Miklós hite* című írás nem pusztán azért érdemel különösen is nagy figyelmet, mert a szerző halála után két hónappal, 2010. januárjában jelent meg, hanem azért, mert olyan megközelítést alkalmaz az általa kiválasztott szerző jobb megértéséhez, amelyet előtte csak egyszer, 2002-ben, Veres Péterrel kapcsolatban, a *Veres Péter hite* című alkotásában tett. Ismerve az előbbi tanulmány elkészülésének időpontját és körülményeit, talán nem állítok valótlan, ha azt mondom, hogy miközben látszólag Mészöly Miklós hite áll ennek az írásnak a középpontjában, legalább ilyen jelentős forrással szolgál Tüskés Tibor hitével kapcsolatban is. Ugyanezt nyilván feltételezhetjük a 2002-es írásról is, hiszen időben nincs közöttük olyan nagy távolság. Tüskés e két írásában többször is hangsúlyozza, hogy *„a vallásos hit az ember legszemélyesebb ügye”*. Azt is megjegyzi, hogy Mészöly Miklós *„rói munkáiban erről közvetlenül nem vall”*. De ide kívánczik egy harmadik megállapítás is, mely szerint *„a vallásos hit az ember életében idővel változik”*. Mintha magáról vallana. Tüskés sem írt közvetlenül a hitéről, amelyet annyira személyes ügyének tekintett, hogy csak naplójában fogalmazta meg ezzel kapcsolatos élményeit, kételyeit vagy éppen bizonyosságait. Kifelé, a világnak csak a Kairosz Kiadónak 2008-ban megjelentetett *Derűs borúlátó* című interjúkötetében mondja el ilyen irányú elköteleződését. A kötet imával kezdődik és azzal is zárul. Keretezi nem pusztán a kötetet, hanem azt az életutat is, amely a zamárdi templomban a kereszteléssel kezdődött, a nagykanizsai piarista gimnáziumban folytatódott, s végül a pécsi Bártfa utcai templomban fejeződött be.

A hithez, a laphoz való kapcsolatához való viszonyát illetően, a Vigilia körkérdéseire adott válaszok között szereplő, 2005-ben megfogalmazott „hitvallásának” van a legnagyobb jelentősége, amelyet az

akkor fennállásának 70. évét ünneplő Vigilia tiszteletére fogalmazott meg: „Mit köszönhetek a Vigilia hét évtizedének? (Hetet mondok, mert később a folyóirat első tíz évének számait, előtörténetét is »megtanultam«.) Nagyon sokat. Amit irodalmi műveltségben és teológiai kultúrában a magaménak vallok — hogy a folyóirat érdeklődésének két szélső területét említsem —, azt a Vigiliának köszönhetem. Esztétikai ízlésem, világirodalmi tájékozottságom, hitbéli műveltségem pallérozója volt a folyóirat. Itt olvastam először Pilinszky-verseket és tanulmányt Mauriacról, innét tájékozódtam az egzisztencializmus tételeiről és a II. Vatikáni zsinat tanításáról, egy időben a Vigilia adott hírt a hazai képzőművészeti és zenei életnek azokról az eseményeiről, újszerű törekvéseiről, amelyekről másutt nem lehetett olvasni.”

Tüskés Tibor idén júniusban lett volna 80 éves. A Vigilia februárban „töltötte be” a 75-öt. A közöttük lévő kapcsolat 63 év! Megdöbbentő számok. Talán méltó módon lehet ennek a tanulmánynak a zárása egy, az *Imák és kételyek* című kiadványban szereplő imádság, amelyet maga Tüskés Tibor írt még évekkkel ezelőtt: „Uram, Téged dicsér a teremtett világ és benne én, teremtményed. Ha fölnézek a csillagos égre, ha a hangya ide-oda futkározását látom, ha ember alkotta zenét hallgatok, a Te jelenlétedet érzékelem. Személyes, szerető Atyaként fordulok hozzád. Neked köszönöm létezésemet, hálát adok, hogy a mai napig éltetél, kegyelmeddel elhalmoztál, hogy a testi és lelki bajokból kimentetél. Köszönöm ajándékaidat, a teljesítmény örömet. Köszönöm, hogy ismerem a kísértés kockázatát, de köszönöm az erőt is, amellyel az ördög incselkedését legyőzhettem.

Öreg vagyok. Az emberi életnek olyan korszakába léptem, amikor új, eddig nem ismert megtapasztalásokkal találkozom. Ezeknek elfogadásához a Te segítségedet kérem. Csak annyi megpróbáltatás érjen, amennyit el tudok viselni. A jó halál kegyelmét kérem. Ne bénítson az elmúlástól való félelem. A halált ne elodázní akarjam, hanem elfogadni tudjam és készülni rá. A földi lételemet lezáró órában, Uram, Te légy mellettem. Ámen.”

Jean-Louis Chrétien

A felejthetetlen és a nem remélt

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

JEAN-LOUIS CHRÉTIEN

1952-ben született Párizsban, költő, eszmetörténész és filozófus, jelenleg a Sorbonne filozófia tanszékének professzora. A Dominique Janicaud által bevezetett terminológiával elve — Jean-Luc Marion és Michel Henry mellett — Chrétient is a „francia fenomenológia teológiai fordulatának” meghatározó képviselői közé sorolhatjuk. A filozófus 1980-ban publikálta első könyvét, azóta mintegy huszonnégy könyve jelent meg, melyek a metafizikai-teológiai hagyomány alapvető fogalmait és a bennük levő még feltáratlan lehetőségeket, összefüggéseket vizsgálják.

Ára: 2.500,-Ft